

Fint tøj. Jernalderens store våbenofre fra 200-300-tallet i Danmarks moser viser sig endnu mere interessante, end man har troet. Spydspidser, skjolde, sværd og knive var pakket fint ind – fjendernes dragter blev også ødelagt og ofret i moserne.

Bløde pakker

Af ANNE KNUDSEN

Det er en sensation i forskningen, selv om man på en måde har vidst det, siden Conrad Engelhardt i 1859 gravede våbenofre og ødelagte krigsskibe fra Jernalderen op af Nydam Mose i Sønderjylland. Engelhardt rapporterede nemlig, at fem spydspidser blev fundet pakket ind i uldent stof, og at 37 andre af de ødelagte våben havde »levninger af uldent Tøj og tynde Snore rustede fast til Gjenstandene«.

Men ingen har rigtig hæftet sig ved, hvad tekstilresterne i de store våbenfund egentlig betyder, før forskerne ved Grundforskningscenteret for Tekstilforskning gav sig til at undersøge sagen. De seneste resultater er netop publiceret af Susan Möller-Wiering og Lise Ræder Knudsen.

Man er i de seneste år blevet meget bedre til at undersøge og bestemme selv bittesmå stofrester, og dét er, hvad man har mest af fra fundene i Nydam, Vimose ved Odense, Illerup Ådal ved Aarhus og to steder på tysk territorium, Thorsberg og Gremersdorf-Techelwitz. Bortset fra Thorsberg, som har enestående bevaringsforhold for uldstof – men ikke for metal – så har moserne kun ladet de stumper stof overleve, der befandt sig tættest ved metallet og derfor blev syltet ind i metalsalte, mens våbnene i århundredernes løb ganske langsomt blev nedbrudt.

Og hvilke stoffer er det ikke! Man kan godt glemme de uformelige, brunnavsede dragter af sækkelærred, der evindeligt optræder i nutidens fantasier om Oldtiden. I 200-tallets Danmark er der tale om fint vævede, bløde uldstoffer, som også i dag ville være mange penge værd; vævede i flere forskellige, raffinerede teknikker, så stoffet changede i lyset, og man kunne se de subtile skrå linjer, hanefjeds-mønstre, rhomber og stjerner i vævningen.

Tænk dragtstof fra Giorgio Armani! Den typiske stofkvalitet har mellem 12 og 16 tråde per centimeter; kig selv efter på Deres gode jakker for at sammenligne kvaliteten. Der er stoffer, der er vævet, så det er den uundgåelige konklusion, at de var sribede eller endog ternede. Der er spor af farvestoffer fra en klar postkasserød – dét var den mest populære – over gul, grøn, blåviolet og sort og videre til naturlig beige eller hvid. Udstyret med brikvævede kanter med fint afstemte mønstre, som sandsynligvis også har været farverige. Og frynser!

Mest forrygende er det, at et pænt antal af stofferne er omhyggeligt opkradsede, så de var dunblødt lødne på den ene side; der har været dejlig, ladden vrang på dragterne! Der er

blandt andet et ternet stykke stof med denne *finish*. Mønstret ville naturligvis flyde ud, hvis det var ydersiden, der var opkradsset, og dét betragter forskerne som et solidt indicium på, at der ikke var tale om en synlig effekt, men om en komfortabel detalje ind mod kroppen.

VÅBENFUNDENE i de danske moser er fra perioden år 200 til cirka 450; dengang var moserne søer. Vi har ingen skriftlige kilder fra det danske territorium på dette tidlige tidspunkt, men både græske og romerske forfattere fortalte i deres skrifter fra samtiden om de germanske folks skikke. Når germanerne havde vundet et slag, fortæller flere kilder, ødelagde de byttet og ofrede det i søer eller floder.

Sådan skal kimbrenne og teutonerne have gjort efter at have besejret den romerske republikk hære, først i 113 f.Kr. ved alpebyen Noreia og igen mellem Arausio (Orange) og Rhône-floden den 6. oktober 105 f.Kr. Ved den sidste lejlighed udslættede de germanske styrker hele den romerske hær; ifølge blandt andre Cicero faldt der 80.000 romerske soldater og 40.000 civile fra deres forsyningslejre, så romerne havde god grund til at huske slaget ved Arausio. De store mængder af ødelagte våben, som vi finder i de danske moser, ser meget ud til at bekræfte romernes fortælling om de germanske sejrstratagier.

Man går ud fra, at de våben og andre genstande, som blev ofret i søerne i Danmark, har tilhørt invaderende hære, som lokale styrker har besejret, selv om kimbrenne-eksemplet jo viser, at det ikke nødvendigvis altid var sådan, scenen var sat. Men blandt de mere end 15.000 genstande, som er gravet op i Illerup Ådal, er der en del, som peger i den retning; navnlig viser det sig, at personlige genstande, krigerne havde båret i punge ved bæltet, kom fra Norge. Mange af sværdene var derimod romerske klinger, importeret på trods af den romerske embargo på våbeneksport; de var forsynet med nordiske skæfter og ornamenter.

Våbnene er alle sammen ødelagt, men de er ikke smidt tilfældigt ned i søen. De er ordnet i bunker og bundter efter kategori; de forhuggede skjolde har været stablet med skjoldbuklerne inden i hinanden, de afbrækkede spydspidser ligger side om side, og de bøjede eller brækkede sværd for sig ligesom seletøjet til heste, pragtbælterne og de mere ydmyge, personlige inderbælter med de små tasker til fyrtøj, fiskekroge, sygrej, barberknive og kamme.

Og nu ved vi altså, at de også var pænt bun-

Sværd fra offerfund i Illerup Ådal – et af de steder hvor våbenofrene bærer spor af at have været pakket ind i fintvævet uldent stof.

FOTO: SCANPIX

det sammen og pakket ind i stof; det har været muligt for Susan Möller-Wiering at fastslå, at i hvert fald nogle af våbnene tilmed har været pakket ind enkeltvis, før de blev bundtet og pakket sammen med andre af samme type. I nogle af Illerup-fundene er stoffet endda vendt sådan, at trådretningen nøje følger æggen på hver eneste spydspids. Og på nogle af skjoldbuklerne kan man påvise stofrester mellem lagene; skjoldene har enkeltvis været pakket ind, før de blev lagt oven i hinanden og sænket i søen med hulningerne opad.

FRA mosen i Thorsberg sydøst for Flensborg, hvor metalsagerne er dårligt bevarede, kender man til snittet på nogle af de dragter, det drejer sig om; der er i alt fundet 1.300 genstande af forskellig art i mosen, deriblandt nogle hele dragter. Det er herfra, vi kender de jernalderbukser med fastsyet fod, man ofte ser på billeder om perioden, og der er også en stor kappe med indvævede striber, stumper af andre kapper med frynser og brikvævede kanter og desuden en kofte med brikvævede pyntekanter og blå pyntesnore trukket gennem det nok oprindeligt hvide eller lysegule stof.

Fundet befinder sig på museet på Gottorp Slot, desværre konserveret og monteret, så forskerne ikke har kunnet få lov at se på vrangsiderne, sømmene eller – i koftens tilfælde – forsiden af dragten. Da den i sin tid blev monteret til udstilling, tog man nemlig ifølge Möller-Wierings analyse af klædningsstykkets snit fejl af bryst- og rygside.

Thorsberg-fundet er ikke desto mindre afgørende for forståelsen af tekstilfundene i Jernalderens våbenofre. Det er nemlig her, man kan se, at også klæderne er blevet forhuggede, ikke bare under det slag, deres ejermænd tabte, men også, mens de tomme dragter lå fladt på jorden, oven på våbnene eller på noget andet. Nogle af Thorsberg-dragterne var tilsyneladende byltet sammen og pakket ind i andet stof, akkurat som våbnene. Det fine stof blev altså ikke kun skåret i stykker og brugt til at pakke våben ind i; hele dragter blev ofret i egen ret på linje med våben, rideudstyr og pragtbælter.

Man ved ikke, om der faktisk var spor af tekstiler i de øvrige moser andre steder end i forbindelse med våbnene; udgraverne vidste ikke, at de skulle lede efter dem, og bortset fra Illerup Ådal er våbenfundene udgravet ret tidligt i arkæologiens historie. Men det er kun en lille del af Illerup Ådal, der indtil nu er udgravet, så hvem ved? Måske får vi nye fund derfra, når først man ved, hvad man – også – kan lede efter.

Interessant nok skrev den romerske histo-

Vævstart til en kappe – fundet i mosen ved Thorsberg sydøst for Flensborg.

Her er der kantet med en bort – også fra Thorsberg-fundet ved Flensborg.

Her ses tydeligt, hvordan uldstoffet, fundet i Thorsberg, er blevet revet i stykker.